

strateginen **TUTKIMUS**

**Kohtuusratkaisuilla kohti
sisukasta, vihreää ja
oikeudenmukaista
Suomea (SISU)**

Tilannekuvaraportti 2024

SUOMEN AKATEMIA

1. Tiivistelmä

Tässä hankkeessa tutkitaan ja otetaan käyttöön kohtuusratkaisujen hyödyntämätöntä potentiaalia. Tavoitteena on, että kestävyysmurros ja hyvinvointivaltion peruslupaukset voivat toteutua myös nykyisissä olosuhteissa, joissa talouskasvu on niukkaa tai sitä ei ole. Hankkeen aikana:

1. Luodaan ekologinen makrotalousmalli Suomelle ja kehitetään mallin sovellusmahdollisuuksia yhteistyössä sidosryhmien kanssa
2. Tutkitaan, mitkä nykyiset ja uudet haavoittuvaisuuden muodot korostuvat kohtuusratkaisuihin nojaavassa kestävyysmurroksessa ja mitkä muutostekijät kaventavat haavoittuvaisten kokemusta omasta toimijuudesta
3. Tunnistetaan tekijöitä, jotka ylläpitävät kansalaisten luottamusta yhteiskunnan instituutioita kohtaan kestävyysmurroksessa
4. Vakiinnutetaan tulevaisuusperintöverstastoimintaa museoiden ja koulutusinstituutioiden käyttöön, jotta ne voivat vahvistaa rooliaan reilussa kestävyysmurroksessa ja transformatiivisten taitojen omaksumisessa.

Hyvinvointivaltion keskeinen lupaus on yhteiskunnan haavoittuvaisessa asemassa olevista huolehtiminen. Heidän hyvän elämän mahdollisuuksien turvaaminen on ensiarvoisen tärkeää yhteiskunnallisessa muutoksessa. Toinen keskeinen onnistunutta yhteiskunnallista muutosta määrittävä tekijä on kansalaisten luottamus yhteiskunnan instituutioita kohtaan. Mikäli luottamus syystä tai toisesta rapautuu, on yhteiskunnallisen muutoksen hallittu läpivienti vaikeaa. Nämä oikeudenmukaisuuteen liittyvät tekijät ovat tässä tutkimushankkeessa erityisen huomion kohteena.

2. Yhteiskunnallinen haaste

Tulevaisuudessa talouskasvu saattaa olla niukkaa. Ratkaisuehdotukset paremmasta tulevaisuudesta nojaavat kuitenkin valtaosin talouskasvuun. Se on riskialtista. Nykyiset taloudelliset ja inhimilliset toimeliaisuuden muodot tuottavat paitsi edistystä myös kasvavia vaikeuksia. Siksi on järkevää etsiä vaihtoehtoja suomalaisen yhteiskunnan tulevaisuudelle.

Jotta planeetan periksiantamattomat rajat eivät ylittyisi, tarvitaan tehokkuuden parantumista yhteiskunnan kaikilla osa-alueilla. Nykytiedon mukaan pelkästään tehokkuuden parantuminen ei kuitenkaan riitä. Oleellista on myös päästää irti ylikuluttamisesta, sillä niin sanottu vihreä kasvu eli talouskasvun irrottaminen luonnonvarojen käytön kasvusta on osoittautunut haastavaksi.

SISU-hankkeessa huomion kohteena on ”kohtuusratkaisujen hyödyntämätön potentiaali” (IPCC, 2022), jonka avulla tavoitellaan siirtymistä kulutuskeskeisestä yhteiskuntapolitiikasta entistä suuremmin hyvinvoinnin parantumiseen tähtääviin toimiin. Hankkeen tarkoituksena on tunnistaa käyttökelpoisia ja laajasti hyväksyttävissä olevia ratkaisuja siten, että kestävyysmurros ja hyvinvointivaltion

peruslupaukset voivat toteutua myös nykyisissä olosuhteissa, joissa talous ei kasva tai kasvu on niukkaa.

Yhteiskunnat voivat olla joustavia ja kestäviä etenkin silloin, kun ne osaavat kukoistaa talouskasvusta riippumatta. Suomalaisen hyvinvointiyhteiskunnan seuraava versio rakentuu mitä todennäköisimmin kohtuudelle. Kun planetaariset rajat ylittyvät, kohtuusajattelu tarkoittaa sitä, että se, kenellä on varaa, tulee enemmän vastaan. Samaan aikaan yhteisen potin ei voida luvata kasvavan, ainakaan samoilla mittareilla kuin ennen.

Agenda2030-tiekartta tunnistaa suomalaisen yhteiskunnan haasteeksi kuluttamisen jatkuvaan lisäämiseen perustuvan hyvinvointikäsitteen, jota noudattamalla luonnon kantokyky ylittyy (Valtioneuvoston kanslia, 2022). Kohtuusajattelu lähtee siitä, että on mahdollista kultivoida nykyistä paremmin myös muita hyvinvoinnin puolia ja saavuttaa näin jopa korkeampi elämänlaatu. Se edellyttää, että uudet keinot yltävät kaikkiin kansalaisiin eikä kukaan tule ohitetuksi.

Hyvän elämän tavoittelussa on viimeisten vuosikymmenten aikana korostunut elintason parantamispyrkimykset. Riittävä elintaso on välttämättömyys. Mutta elämänlaadussa on kyse avarammin määrittyvästä hyvinvoinnista, kuten tyytyväisyydestä, merkitykselliseksi koetusta elämästä, elinolosuhteisiin vaikuttamismahdollisuuksista sekä omien voimavarojen tunnistamisesta. Tämänkaltaiset aineettomat asiat ovat runsaita ja kaikkien ulottuvilla. Esimerkiksi parempi tyytyväisyys kumpuaa siitä, että onnistuu kiinnittämään aikaisempaa enemmän huomiota siihen, mitä hyvää elämässä jo on, eikä siihen, mitä puuttuu. Hyvinvointiin tähtäävässä yhteiskuntapolitiikassa on oleellista määritellä, mitkä asiat ovat hyvinvoinnin kannalta oleellisia ja mitkä eivät lisää hyvinvointia.

Hyvinvointivaltion keskeinen lupaus on yhteiskunnan haavoittuvaisessa asemassa olevista huolehtiminen. Oikeudenmukaisessa kestävyysmurroksessa ketään ei jätetä muutoksen jalkoihin, vaan muutos tapahtuu reilusti siten, että jokainen voi kokea olevansa osa siirtymää kohti hyvää tulevaisuutta. Kestävyysmurroksen toteutumisen haasteena ovat paitsi epäluuloiset asenteet, pelot ja epävarmuudet, myös ihmisten eriarvoiset asemat ja lähtökohdat muutoksen toteuttamiselle. Toinen keskeinen kestävyysmurroksen onnistumista määrittävä tekijä on kansalaisten luottamus yhteiskunnan instituutioita kohtaan. SISU-hankkeessa tunnistetaan luottamusta ylläpitäviä tekijöitä, jotta politiikkatoimilla olisi mahdollista aktiivisesti ylläpitää kansalaisten luottamusta. Mikäli luottamus syystä tai toisesta rapautuu, on yhteiskunnallisen muutoksen hallittu läpivienti vaikeaa.

Kohtuuden määrittämä kestävyys voi sekä ohjata yritysten ja talouden uudistumista että lisätä kansalaisten kokemusta elämän arvokkuudesta. SISU innostaa luomaan parempaa tulevaisuutta ja ajattelua, joka laajenee yli talouskasvun ja tehokkuuden. Huomion kohteena ovat yhä enemmän kansalaisten kokemukset elämän hyvydestä. Tämä voi avata uusia näkymiä kestävyysmurroksen toteutumiseen, sillä ne ihmiset, jotka ovat muuttaneet elämäntapansa kestävämmäksi, ovat tyytyväisempiä elämäänsä kuin ne, jotka tarjolla olevista mahdollisuuksista huolimatta eivät niin tee (Salonen & Konkka, 2023).

SISU-hanke saa inspiraationsa kysymyksistä, jotka ovat toistaiseksi monilta osin ratkaisematta – usein siksi, että niitä ei aina edes uskalleta kysyä.

- Kun tulevaisuuden suuntaa määrittää kasvun sijaan kohtuus, kuka määrittää, mitkä ovat välttämättömiä tarpeita ja mitkä ylimääräisiä haluja?
- Kun lisäraha ei enää ole ainoa ratkaisu, voivatko julkiset organisaatiot olla silti sekä vakaita että ihmiskasvoisia ja joustavia?
- Kun tutut siteemme hyvinvointiyhteiskuntaan muuttavat muotoaan, kenen luottamus instituutioihin on koetuksella ja miten luottamusta voitaisiin ylläpitää?
- Kun valmiiksi haavoittuvaisessa asemassa olevat kärsivät muutoksissa eniten, miten he silti pysyvät osallisina mukana luomassa kestäväää yhteiskunnallista ja taloudellista toimeliaisuutta?
- Kun hyvinvointi on mahdollista ilman talouskasvua, millaisia ovat silloin yhteiset toimintatavat ja merkitykset?

Osallistavien menetelmien sekä yksityisen, julkisen ja kolmannen sektorin kanssa toteutuvan yhteistyön avulla hankkeessa luodaan kestäviä kumppanuuksia, käytäntöjä ja konsepteja, jotka jatkavat kohtuusratkaisujen edistämistä hankkeen päättymisen jälkeenkin. SISU-hankkeen tutkimustavoitteita on neljä. Seuraavaksi kuvataan toimenpiteet tavoitteiden saavuttamiseksi sekä hahmotellaan, millaisia tuloksia on odotettavissa.

TAVOITE 1. Luodaan ekologinen makrotalousmalli Suomelle ja kehitetään mallin sovellusmahdollisuuksia yhteistyössä sidosryhmien kanssa

Toimenpiteet. Hankkeessa luotavan ekologisen makrotalousmallin (FINGREEN) avulla simuloidaan kohtuusratkaisuja ja luodaan pohjaa niiden turvalliselle toimeenpanolle suomalaisessa yhteiskunnassa. Makrotalousmalli auttaa ymmärtämään murrosdynamiikkaa. Se perustuu Ranskan ja Italian kontekstissa kehitettyyn EUROGREEN-malliin, jota jalostetaan hankkeessa Suomen olosuhteisiin. FINGREEN-malliin tuodaan mukaan ilmastopäästöjen lisäksi luonnon monimuotoisuuden kohdistuvien vaikutusten tarkastelu. Näin mallilla voidaan arvioida erilaisten tulevaisuuspolkujen ekologisia, sosiaalisia sekä taloudellisia vaikutuksia.

Tulokset. FINGREEN-malli ja siitä jalostetut skenaariot vastaavat tarpeeseen monipuolistaa politiikkaa ohjaavia makrotaloudellisia lähtökohtia. Sosioekologisten indikaattoreiden runsaus auttaa soveltamaan mallia pitkän aikavälin ennusteisiin. Dynaaminen tarkastelu ja erilaisten kompromissien simulointi tarjoaa politiikkatoimissa ja jatkotutkimuksissa hyödynnettäviä näkökulmia oikeudenmukaisen kestävyysmurroksen toteuttamiselle suomalaisessa yhteiskunnassa. Biodiversiteetti-indikaattoreiden sisällyttäminen ekologiseen makrotalousmalliin tuo merkittävää lisäarvoa kansainvälisesti, sillä olemassa olevat mallit keskittyvät ensisijaisesti ilmastomuutokseen. Sidoryhmien näkemysten sisällyttäminen koko mallinnusprosessiin tekee mallin rakenteesta ja skenaarioista helposti lähestyttäviä. Mallin avulla on mahdollista arvioida kohtuusratkaisujen

potentiaalia ja sitä, kuinka suomalaisessa yhteiskunnassa on mahdollista hyödyntää kohtuusratkaisuja turvallisesti ja oikeudenmukaisesti.

TAVOITE 2. Tutkitaan, mitkä nykyiset ja uudet haavoittuvaisuuden muodot korostuvat kohtuusratkaisuihin nojaavassa kestävyysmurroksessa ja mitkä muutostekijät kaventavat haavoittuvaisten kokemusta omasta toimijuudesta

Toimenpiteet. Vihreän siirtymän vaikutuksia haavoittuvaisiin ryhmiin ja erityisesti heidän tulevaisuusorientaatioonsa ja toimijuuteensa tutkitaan SISU-hankkeessa rekisteriaineistojen, kyselyaineistojen, haastattelujen ja kansalaisdialogien avulla. Tavoitteena on tunnistaa, mitkä nykyiset ja uudet haavoittuvaisuuden muodot korostuvat kohtuusratkaisuihin nojaavassa vihreässä siirtymässä ja mitkä muutostekijät mahdollisesti kaventavat haavoittuvaisten kokemusta omasta toimijuudesta.

Haavoittuvaisessa asemassa oleviin ryhmiin kuuluvat mm. pitkäaikaisessa taloudellisessa epävarmuudessa elävät, terveys- ja erityisesti mielenterveysongelmista kärsivät, syrjäseuduilla asuvat ja maahanmuuttotautaiset. Tämän lisäksi tutkimuksen erityinen mielenkiinto kohdistuu ylisukupolvisesti huono-osaisiin ihmisryhmiin ja laajemmin kestävyysmurroksen ylisukupolvisiin vaikutuksiin, erityisesti nuorten näkökulmasta. Tutkimalla huono-osaisuudesta kärsiviä vanhempi-lapsi-pareja luodaan näkymää eri sukupolvien kokemukseen kestävyysmurroksesta, kohtuusratkaisusta ja niiden vaikutuksista omaan toimijuuteen.

Tulokset. Työpaketin tuloksena on syvällisempi ymmärrys haavoittuvaisista ryhmistä kohtuusratkaisuihin perustuvassa vihreässä siirtymässä ja yksilö- ja rakenteellisen tason ratkaisuja sosiaalisen oikeudenmukaisuuden toteutumiseen. Tuloksia tuodaan julki vertaisarvioituina tieteellisinä artikkeleina, politiikkasuosituksina ja toimitettuna teoksena, joka on tarkoitettu oppilaitoksille, sosiaali- ja terveystalouksille, järjestökentälle ja muille relevanteille toimijoille. Dialogimenetelmää varten tuotetaan myös sähköinen opaskirja.

TAVOITE 3. Tunnistetaan tekijöitä, jotka ylläpitävät kansalaisten luottamusta yhteiskunnan instituutioita kohtaan kestävyysmurroksessa

Toimenpiteet. Yhteiskunnallinen muutos laittaa kansalaisten instituutioita kohtaan kokeman luottamuksen koetukselle. Samalla luottamus instituutioihin on merkittävä voimavara, joka auttaa vahvistamaan oikeudenmukaisuutta murroksellisen kehityksen keskellä.

Tutkimus toteutetaan tarkastelemalla instituutioita kohtaan koetun luottamuksen tasoja ja taustatekijöitä eri Euroopan maissa. Aineistot koostuvat kansainvälisistä vertailevista kyselyistä, joita täydennetään maakohtaisilla makrotason rekisteritiedoilla. Analyysillä tunnistetaan luottamuksen yhteyttä ympäristöpolitiikkaa koskevissa asenteissa tapahtuviin kehityskuluihin.

Instituutioiden roolia kestävyysmurroksessa tutkitaan myös asiantuntijoiden ja päätöksentekijöiden kanssa toteutettavan Delfoi-kyselyn aineistoa analysoimalla. Kolme kyselykierrosta käsittävässä, tulevaisuusväitteiden ympärille rakentuvan aineiston avulla saadaan selville, kuinka luottamus instituutioihin voidaan turvata kestävyysmurroksen erilaisia toteutumisvaihtoehtoja kuvaavissa tulevaisuusskenaarioissa. Koko tutkimusprosessi toteutuu läheisessä yhteistyössä sidosryhmien kanssa.

Tulokset. Keskeisin tulos on prosessin luominen luottamuksen ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi suomalaisessa yhteiskunnassa kestävyysmurroksen aikana. Tuotokset koostuvat tieteellisistä julkaisuista ja politiikkasuosituksista. Tuloksista keskustellaan konferensseissa ja webinaareissa, mikä edistää vuoropuhelua ja yhteistyötä kansalaisten, sidosryhmien ja päätöksentekijöiden kesken.

TAVOITE 4. Vakiinnutetaan tulevaisuusperintöverstastoimintaa museoiden ja koulutusinstituutioiden käyttöön, jotta ne voivat vahvistaa rooliaan reilussa kestävyysmurroksessa ja transformatiivisten taitojen omaksumisessa

Toimenpiteet. Reiluun kestävyysmurrokseen liittyy kansalaisten todellisuuskäsitysten tarkentumisen aikaansaama maailmankuvallinen muutos. Maailmankuvan tarkentuminen nykytodellisuutta vastaavaksi on kestävyysmurroksen kannalta oleellista, sillä tulevaisuuden kestävät ratkaisut rakentuvat osin erilaiselle tiedolliselle ja eettiselle perustalle kuin nykyinen yhteiskunta. Hankkeessa organisoidaan sarja tulevaisuusperintöverstaita, joissa hyödynnetään kulttuuriseen muutokseen sitouttavia menetelmiä (Siivonen et al. 2022). Verstaissa osallistujat tunnistavat, millaisten oletusten, uskomusten, asenteiden ja arvojen varaan toivottavia tulevaisuuksia on mahdollista rakentaa. Tämän työn pohjalta hahmotellaan kestävyysmurroksessa tarvittavia tietoja, taitoja ja käytäntöjä. Tulevaisuusperintöverstaat tarjoavat tähän kokeellisen ympäristön. Verstaissa hyödynnetään ihmisyiden kokonaisvaltaisuutta esimerkiksi affektikorttityöskentelyn muodossa (Korjonen-Kuusipuro 2022).

Tulokset. Tulevaisuusperintöverstaat auttavat SISU-hankkeeseen osallistuvia tutkijoita ja eri sidosryhmien edustajia ymmärtämään oikeudenmukaisesti toteutuvaa kestävyysmurrosta kokonaisvaltaisena kulttuurisena prosessina. Samalla hankkeen tutkijat saavat arvokasta tutkimusaineistoa sidosryhmien tulevaisuutta ennakoivista uskomuksista, sillä prosessiin liittyy erilaisten merkitysten, tunteiden ja odotusten muutoksen käsittelyä. Verstaat tukevat hankkeen muuta tutkimusta ja murrosareena-prosessia. Vuorovaikutus, tieteelliset julkaisut ja politiikkasuositukset tukevat kestävyysmurroksen oikeudenmukaista toteutumista yhteiskunnassa. Tulevaisuusperintöverstastyöskentelystä luodaan myös manuaali, jota on mahdollista hyödyntää esimerkiksi museoissa ja oppilaitoksissa jo hankkeen aikana ja sen jälkeen.

3. Tutkimuksen nykytila (state of the art)

Kohtuusratkaisuihin (sufficiency) liittyvä kansainvälinen tutkimus lisääntyy voimakkaasti (esim. Jouzi ym. 2024; Jungell-Michelsson & Heikkurinen 2022; Sandberg 2021; Niessen & Bocken 2021). Lähestymistapa mainitaan kestävien yhteiskuntien rakentamisen välineenä IPCC (2022) raportin lisäksi esimerkiksi Euroopan komission 2023 ennakointiraportissa (COM/2023/376).

Kohtuusratkaisuihin perustuvien makrotalousmallien ja niiden yhteiskunnallisten sovellusmahdollisuuksien tutkimustarve on ilmeinen. Olemassa olevat makrotalousmallit ovat riittämättömiä auttamaan yhteiskuntia navigoimaan tietä kestävään tulevaisuuteen. Nykyisissä malleissa yhteiskunnan, ympäristön ja talouden väliset takaisinkytkennät pitkälti uupuvat, ja suurin osa malleista ei kata tarpeeksi laajasti yhteiskunnallisia ja ympäristöllisiä indikaattoreita, kuten planetaarisia rajoja.

SISU hakee ratkaisuja tähän tunnistettuun tutkimusaukkoon. Kun kestävyttä, hyvinvointia ja osallisuutta arvioidaan uuden makrotalouden paradigman näkökulmasta, on erityisen tärkeää pystyä tunnistamaan vaihtoehtoisia malleja, jotka ylittävät perinteisen tasapainoteorian rajat. Harkinnan arvoisia ovat panos-tuotos-pohjalle rakentuvat mallit, jotka hyödyntävät varanto-virta-yhteensopivaa kirjanpitoa ja huomioivat takaisinkytkentöjä järjestelmädynamiikan avulla.

Euroopan unionissa käynnistyneistä hankkeista ToBe-hanke keskittyy keinoihin luoda kestävä ja osallistava talous. Hanke julkaisi hiljattain raportin sufficiency-käsitteen ympärille kietoutuneesta tutkimuksesta Euroopassa. Raportissa SISU-projekti mainitaan innovatiivisena edelläkävijähankkeena. Toinen esimerkki kansainvälisestä samaan teemaan keskittyvästä tutkimuksesta on WISE Horizons -hanke, jossa tutkitaan systeemistä yhteiskunnallista muutosta uusien kasvun jälkeisten narratiivien ja politiikkojen synteesin kautta, luomalla samalla indikaattoreita ja malleja päätöksenteon tueksi. MAPS-hanke pyrkii puolestaan tutkimaan hyvän elämän resurssivaatimuksia ja luomaan kasvun jälkeisiä skenaarioita IPCC:n ja IPBES:in käyttöön uudella integroidulla mallilla. REAL-hankkeessa kehitetään oikeudenmukaisia Pohjois-Etelä-konvergenssiskenaarioita mallintamalla ihmisten hyvinvoinnin saavuttamista erilaisissa maissa planetaaristen rajojen sisällä. SISU-hanke toimii tiiviissä yhteistyössä WISE Horizons-, ToBe-, REAL-, MAPS- sekä WISER- ja MERGE- hankkeiden kanssa. Eri tieteenaloja yhdistelevän yhteistyön tuoma lisäarvo syntyy kyvystä liittää yhteen erilaisia osaamisaloja, mikä mahdollistaa kokonaisvaltaisen ja innovatiivisen kestävyysmurroksen tutkimuksen toistaiseksi vain vähän hyödynnettyjen kohtuusratkaisujen näkökulmasta.

4. Monitieteinen yhteistyö

Monitieteinen tutkimusryhmä mallintaa uusien ratkaisujen makrotaloudellisia vaikutuksia sekä auttaa ihmisiä tunnistamaan erilaisia tulevaisuuskuvia ja niihin liittyviä tunteita ja kokemuksia. Hankkeessa yhdistetään ekologista taloustiedettä, kestävyystiedettä, sosiologiaa, kriittistä yhteiskuntatiedettä,

tulevaisuudentutkimusta, nuorisotutkimusta sekä kulttuuriperintötutkimusta kohtuusratkaisujen tutkimiseen, sukupolvien välisten haavoittuvaisuuksien käsittelemiseen ja kulttuuristen muutosten edistämiseen.

Erityisesti kriittinen yhteiskuntatiede, ekologinen taloustiede, kestävyystutkimus, sosiologia ja tulevaisuudentutkimus ovat olleet aktiivisesti esillä kestävyysmurroksen tutkimuksessa. Nuorisotutkimus tarjoaa näkökulmia vähentää sukupolvien välisiä haavoittuvaisuuksia ja lisätä luottamusta instituutioita kohtaan. Kulttuuriperintötutkimus auttaa ymmärtämään kulttuurista muutosta, jollaista tarvitaan kohtuusratkaisujen onnistuneeseen käyttöönottoon. Toisin sanoen hankkeessa tarjotaan tiloja, joissa ihmiset pääsevät luomaan tulevaisuusperintöä: kohtuuteen pohjaavia merkityksiä, toimintatapoja ja taitoja, joilla jätetään tuleville sukupolville kestävämpi maailma.

SISU-hanke toteuttaa eri tutkimus- ja vuorovaikutusosioita muiden STN:n Just Transition -ohjelman hankkeiden kanssa. RELIEF-hankkeen kanssa laaditaan kirjallisuus- ja teoriakatsaus liittyen kohtuusratkaisujen yhteensopivuuteen ja mahdollisiin ristiriitoihin EU-lainsäädännön peruseriaatteiden kanssa. REBOUND- ja ForTran-hankkeiden kanssa toteutetaan yhteistyössä tulevaisuusperintöverstaita sekä kehitetään verstaiden menetelmää. ForTran-hankkeen kanssa selvitetään myös mahdollisuutta testata FINGREEN-mallin skenaarioilla ForTranissa tunnistettuja metsienkäytön mahdollisuuksia ja reunaehtoja. MUST-hankkeen kanssa rakennetaan menetelmällistä ja toteutuksellista yhteistyötä murrosareenojen MUST-foorumien välillä. Lisäksi BIOD-ohjelman Biodiful-hankkeen kanssa tehdään yhteistyötä FINGREEN-mallin luonnon monimuotoisuuteen liittyvän laajennuksen kehittämisessä.

Just Transition -ohjelman sisäisen yhteistyön lisäksi laajaa yhteistyötä tehdään myös rinnakkaisohjelma Just Energyn kanssa molempien ohjelmien tutkijoille suunnatun webinaariseminaarisarjan muodossa. Lisäksi on tunnistettu tutkimuksellisia ja vaikuttavuuden edistämiseen liittyviä yhteistyömahdollisuuksia BIOD-ohjelman, Climate-ohjelman, Demography ja Young-ohjelmien kanssa.

SISU-hanketta tukee monialainen tieteellinen asiantuntijapaneeli, joka koostuu kansainvälisistä asiantuntijoista. Heidän näkemyksensä ja verkostonsa kasvattavat ratkaisujen vaikuttavuutta paitsi Suomessa myös Suomen ulkopuolella.

5. Vuorovaikutus ja vaikuttavuuden edistäminen

Hankkeen yhteiskunnallista vuorovaikutusta kannatteleva elementti on murrosareenatyöskentely. Murrosareenaprosessi nostaa eri toimijaryhmien kykyä omaksua ja soveltaa tuloksellisesti kohtuusratkaisuja. Tavoitteena on luoda pitkäkestoinen, jopa hankkeen elinkaaren ylittävä työskentelymuoto, joka integroi kohtuusnäkökulmia suomalaisen yhteiskunnan eri osiin ja toimintoihin. Läpi hankkeen keston järjestettävissä areenan työpajoissa kerätään eri sidosryhmien palautetta hankkeen teemojen alustavista tutkimustuloksista, jalostetaan niiden pohjalta toimenpidesuosituksia ja kokeilua yhteiskunnan eri osa-alueilla.

Siirtymäareenaprosessi käynnistyy vuonna 2025 ja jatkuu työpajojen sarjana läpi hankkeen keston. Siirtymäareenan mukaan kutsuttavien sidosryhmien joukko laajenee läpi prosessin, ja mukaan tuodaan vaihe vaiheelta uusia sektoreita ja asiantuntijaryhmiä. Prosessin alkuvaiheessa murrosareenojen keskeisenä sisältönä on FINGREEN-makrotalousmallin testaaminen, kehittäminen ja soveltaminen. Myöhemmissä vaiheissa mukaan tuodaan myös muita hankkeen tutkimusteemoja ja niiden jalostamista. Murrosareenojen sisällön suunnittelussa ja kutsuttavien sidosryhmien tavoittamisessa tehdään yhteistyötä muiden JUST TRANSITION -ohjelman hankkeiden kanssa siten, että osa työpajoista pidetään mahdollisesti yhteisinä tilaisuuksina useamman hankkeen kesken.

FINGREEN-makrotalousmallin kehittäminen ja soveltaminen tapahtuu yhteistyössä hankkeen sidosryhmien kanssa osana murrosareena-prosessia. Lisäksi mallia kehittävä tiimi on laajentunut hankkeen alkuvaiheen aikana kattamaan kansainvälisiä yhteistyökumppaneita. Tiimi osallistuu mallintajataapaamisiin suurten EU-rahoitteisten, ekologisten makrotaloudellisten mallien parissa työskentelevien konsortioiden tutkijoiden kanssa. Tiimi tekee tiiviissä yhteistyössä myös STN:n rahoittaman BIODIFUL-projektin kanssa luonnon monimuotoisuuden liittyvien vaikutusten integroimiseksi malliin. Vuoden 2024 aikana hanke järjestää sidosryhmätyöpajan varhaisen vaiheen palautteen keräämiseksi biodiversiteettimoduulista. Teeman puitteissa selvitetään yhteistyötä myös muun Just Transition -ohjelman ja erityisesti sen ForTran-hankkeen kanssa.

Haavoittuvaisessa asemassa olevien ryhmien osalta tehdään yhteistyötä eri kansalaisjärjestöjen kanssa. Yhteistyö tähtää uuden osallistavan dialogimenetelmän luomiseen. Sen tavoitteena on voimaannuttaa ja vahvistaa haavoittuvaisessa asemassa olevien kansalaisten toimijuutta yhteiskunnallisessa muutoksessa. Tulevaisuusperintöverstaat toteutuvat yhteistyössä museoiden (mm. Kymenlaakson museo, Suomen merimuseo, Lapin maakuntamuseo, Turun historian ja tulevaisuuden museo), vapaan sivistystyön toimijoiden (mm. Helsingin työväenopisto, OKKA-säätiö) ja järjestöjen (Kotiseutuliitto ja sen jäsenyhdistykset) kanssa. Tulevaisuusperintöverstaiden järjestämisessä ja menetelmän kehittämisessä tehdään yhteistyötä Just Transition -ohjelman ForTran- ja REBOUND-hankkeiden kanssa.

Kestävyysmurrosta kohtaan on kasvavaa kiinnostusta laajemminkin suomalaisessa yhteiskunnassa. Tähän kiinnostukseen vastaamiseksi tehdään yhteistyötä Ykspilkkuviis median kanssa. Yhteistyö kulminoituu Hyvän tulevaisuuden aamukahvikonseptiin, joka on kaikille avoin keskustelutilaisuus. Hyvää tulevaisuutta ratkaisukeskeisesti lähestyvät aamukahvit keräsi jo ensimmäiseen tilaisuuteen 350 osallistujaa yhteiskunnan eri sektoreilta. Tavoitteena on tarjota kuukausittainen verkossa toteutettava matalan kynnyksen vuorovaikutusfoorumi myös tulevaisuudessa.

6. Lähteet

IPCC (2022). Climate Change 2022: Mitigation of Climate Change. Contribution of Working Group III to IPCC AR6. Cambridge: Cambridge University Press.

<https://www.ipcc.ch/report/ar6/wg3/>

Jouzi, F., Levänen, J., Mikkilä, M., & Linnanen, L. (2024). To spend or to avoid? A critical review on the role of money in aiming for sufficiency. *Ecological Economics* 220, 108190 <https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2024.108190>

Jungell-Michelsson, J. & Heikkurinen, P. (2022). Sufficiency: A systematic literature review. *Ecological Economics*, 195, 107380.

<https://doi.org/10.1016/j.ecolecon.2022.107380>

Korjonen-Kuusipuro, K. (2022). Affektikortit pöytään.

<https://www.sensomemo.fi/uncategorized/affektikortit-poytaan/>

Niessen, L. & Bocken, N. (2021). How can businesses drive sufficiency? The business for sufficiency framework. *Sustainable Production and Consumption*, 28, 1090-1103.

<https://doi.org/10.1016/j.spc.2021.07.030>

Salonen, A. & Konkka, J. (2023). Kansalaisten hyvinvointi kestävyttä tavoittelevassa yhteiskunnassa. *Tiedepolitiikka* 47(4), 23-38.

<https://journal.fi/tiedepolitiikka/article/view/117852>

Sandberg (2021). Sufficiency transitions: A review of consumption changes for environmental sustainability. *Journal of Cleaner Production* 293, 126097

<https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2021.126097>

Siivonen, K., Latvala-Harvilahti, P., Vähäkari, N., Paaskoski, L., & Pelli, P. (2022).

Tulevaisuusperintöverstas kestävä tulevaisuuden edistäjänä. Teoksessa Aalto, H., Heikkilä, K., Keski-Pukkila, P., Mäki, M., & Pöllänen, M. (toim.),

Tulevaisuudentutkimus tutuksi – Perusteita ja menetelmiä. Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto, 250–259.

https://research.utu.fi/converis/portal/detail/Publication/73934667?lang=fi_FI

Valtioneuvoston kanslia (2022). Kestävä kehityksen toimikunnan strategia 2022–2030 : Luonnon kantokyvyn turvaava, hyvinvoiva ja globaalisti vastuullinen Suomi. Suomen kestävä kehityksen toimikunta. Valtioneuvoston kanslian julkaisuja 2022:6 Luettavissa <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-383-496-5>